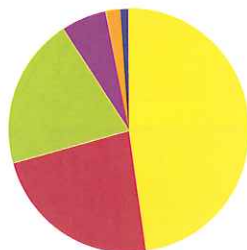

7. NÁRODNÍ PROBUZENÍ

V 18. století v českých zemích vládla **Marie Terezie** a její syn **Josef II.** Oba se snažili, aby habsburská monarchie byla silným evropským státem. Hlavním problémem habsburské říše bylo, že v ní žilo mnoho různých národů.

NÁRODNOSTNÍ SLOŽENÍ V HABSBUŘSKÉ MONARCHII

- Slované
- Němci
- Maďaři
- Italové
- Rumuni
- Ostatní

Marie Terezie

Josef II.

PŘEVAHA NĚMČINY NAD ČEŠTINOU

Mnoho národů znamenalo hodně jazyků, což samozřejmě přinášelo problémy. Habsburkové rozhodli, že **jedinou úřední řečí bude němčina**, jelikož Habsburkové žili ve Vídni a tam se mluvilo německy. Čeština se proto pomalu začala vytrácet. Česky se hovořilo jen na venkově a mezi chudšími lidmi ve městech. Bez němčiny se člověk zkrátka neobešel.

NA ÚŘADĚ V HABSBUŘSKÉ ŘÍŠI, KONEC 18. STOLETÍ

CO TO JE?

Monarchie – forma vlády, ve které je politická moc v rukou panovníka (monarchy). Panovník je hlavou státu a vládne většinou doživotně.

Koňský trh – dnešní Václavské náměstí v Praze

Vlastenec – člověk projevující lásku k vlasti (cizím slovem patriot)

PRVNÍ ČESKÉ DIVADLO

Lidé, kteří mluvili česky, se mohli po zrušení nevolnictví stěhovat do měst a zde studovat. Uvědomili si, že čeština by mohla zcela zaniknout. Proto se začali věnovat českému jazyku, českým dějinám a české kultuře. Tito **vlastenci** se snažili vydávat knihy, hráli divadelní představení v češtině a do češtiny překládali knihy z cizích jazyků. Podařilo se jim založit české nakladatelství **Česká expedice**, kterou vedl **Václav Matěj Kramerius**. Vzniklo také první české divadlo zvané Bouda.

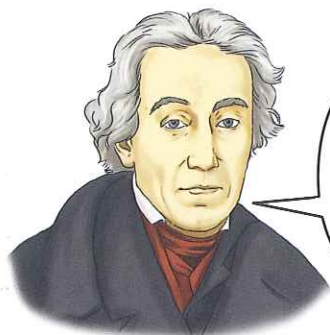
Bouda tato, jak již z názvu vysvítá, dřevěná, uvnitř plátnem potažená a slámou vycpaná, stála uprostřed Koňského trhu. ... Bylo to stavení podlouhlé, nepříliš vysoké a dosti primitivně zbudované, podobající se spíše nějaké kůlně či boudě, jakou vídáme u nynějších majitelů zvěřinců a opičích divadel; nebylo ani natřeno. Pouze na průčelí jeho zavěšený císařský orel, kolem něhož skvěly se v obou zemských jazycích zlaté nápisy „c. k. vlastenecké divadlo“.

(popis podoby prvního českého divadla v románu *Vlastencové z Boudy* od J. J. Stanovského)

7. NÁRODNÍ PROBUZENÍ

BUDITELÉ ČESKÉHO NÁRODA

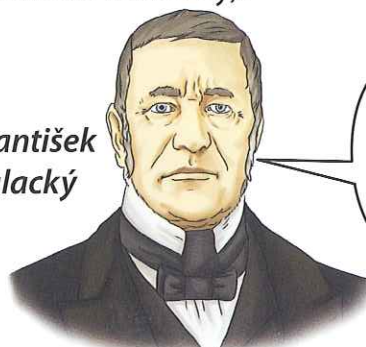
Kromě divadla se čeština začala objevovat i ve vědeckých pracích. Čeští vzdělanci si začali více všimnout slavné české minulosti. Mezi nejvýznamnější patřil **František Palacký**, který napsal rozsáhlé dílo **Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě**. Český jazyk začal dopodrobna zkoumat **Josef Dobrovský** ve svém díle **Dějiny české řeči a literatury** (napsaném ale německy).

Josef Dobrovský

CHRAŇ
SEBE, BRAŇ
SVOJE, ZASTAŇ
ZMUŽILÉ VLAST
SVOU ČESKOU
A JAZYK SVŮJ.

František
Palacký

JSEM ČECH
RODU SLOVANSKÉHO, I
VŠÍM TÍM NEMNOHÝM,
MÁM I CO MOHU, ODDÁ
SEM SE ZCELA I NA VŽDĚ
VE SLUŽBU SVÉMU
NÁRODU.

Josef Jungmann

VÍŠ, ŽE...?

Jungmann obohatil český jazyk o nová slova, která vymyslel – např. čtverec, rostlina, ozvěna, dusík, časopis, podstatné jméno, trojúhelník.

CO TO JE?

Institute

– zařízení, ústav (Např. škola je vzdělávací instituce.)

3

Vysvětli vlastními slovy, jak rozumíš těmto citátům.

Na práci J. Dobrovského a F. Palackého navázal **Josef Jungmann**. Vytvořil pětidílný **Slovník česko-německý**. Chtěl tím dokázat, že čeština má stejně bohatou slovní zásobu jako němčina.

Ukázku tehdejší špatné češtiny nám Jungmann přiblíží v následujícím vymyšleném rozhovoru dvou Čechů v nebi. Každý z nich pochází z jiné doby a jistě poznáš, který pochází z 19. století a mluví špatnou češtinou:

Čech 1: Na, na, pan, ja Šech, ja v Šechy narotil.

Čech 2: To jste tedy celé své živobyť v cizině strávil. Nebylo možné, abyste se doučil jazyku českému?

Čech 1: Ja, pyl můj šivot ne přes granic šesky. Ja v Prase narotil, v Prase šiva pyl a v Prase umšel.

Čech 2: Pro Bůh! Jak je to možné? Pražan a tak chatrně mluvit jazyk svůj?

Vznikaly také nové instituce, které měly podporovat český jazyk a kulturu a historii. Ze všech si uveďme alespoň **Královskou českou společnost nauk**, **Vlastenecké muzeum v Čechách** a **Moravské zemské muzeum**.

4

Mezi další buditele patřili **František Ladislav Čelakovský**, **Pavel Josef Šafařík** či **Jan Kollár**. Vyhledej v encyklopedii nebo na internetu, co vykonali pro náš národ.

ZAPAMATUJ SI!

Na konci 18. století byl český jazyk a národ velmi oslaben. Čeština se vytrácela a byla téměř vytlačena němčinou. To se nelíbilo českým učencům. Snažili se češtinu a český národ pozvednout. Toto období nazýváme **národní obrození**. Mezi nejvýznamnější učence této doby patří **F. Palacký**, **J. Dobrovský** a **J. Jungmann**.